

Rusi odbili pet silnih napadov na Stalingrad

Civilisti se pridružili brambovcem mesta. Stalin pozval vojake, naj vzdrže za vsako ceno. Ameriški tanki v akciji na fronti. Rumunska divizija zdrobljena v bitki z Rusi. Angleški letalci izvršili nove napade na Tobruk. Japonci potopili dva ameriška transporta

Moskva, 2. okt.—Nemške napačne čete so izvršile šest naskov na stalingrajski industrijski sektor. Rusi so odbili pet napadov, v zadnjem pa so Nemci izgubili nekaj ozemlja. Vrhovno poveljstvo priznava, da je odločitev glede posesti Stalingrada težka.

Civilna armada, slična onim, ki so rešile Moskvo in Leningrad, se je pridružila vojaškim silam v odbijanju napadov sovražnika. Doznava se, da so ameriški tanki v akciji na stalingrajski fronti, ni pa bilo razkrija ali jih operirajo Rusi ali Nemci.

Uradni komunikacije pravi, da je bilo 25.000 nemških vojakov v bitki z Rusi na stalingrajski fronti v enem tednu. V tem času so Rusi uničili tudi 400 nemških tankov.

Stalin je pozval brambovce, naj vzdrže na svojih pozicijah za vsako ceno, zaeno pa jih je pozval pred paniko.

Pravilo pravi, da so ruske ladje potopile nadaljnja nemška vojaška transporta na Baltičkem morju. Kdaj se je zgodilo, poročilo ne omenja.

Moskva, 1. oktobra.—Nacijske vojske kolone so okupirale nekatere na severozapadni strani Stalingrada, industrijskega mesta ob reki Volgi, poročila vrhovnega poveljstva danes zjutraj. Pričakuje se samo v enem sektorju fronte, kamor so Nemci vrgli oklopno divizijo, da zlomijo odpor ruskih brambovcev. Napad na posest Stalingrada traja že 38 dni.

Sovjetske čete so v ofenzivi na levemu krilu nacijske armade na severni strani Stalingrada. Zavezle so več hribov v ozračju bitki in odbile napade sovražnika na svoje pozicije v drugih sektorjih te fronte.

Večina iz turških virov pravi, da so Nemci potegnili dva vojaška zbora z afriške fronte in štiri diviziji iz okupirane Francije in jih vrgli na stalingrajsko (fronto).

Na kavkaški fronti so sovjetske čete zdrobile rumunsko divizijo. Osem tisoč sovražnikov je bilo ubitih, ranjenih in ujetih. Rusi so razbili tudi 25 topov, 15 tankov in dve skladišči orožja in municije, zaplenili pa 75 strojev. Bitka, v kateri je bila rumunska divizija zdrobljena, se je vršila na južnovzhodni strani Kavkaza, mornarične baze ob Črnem morju, katero so pred nekaj tedni okupirale nemške čete.

Ruske boje ladje, ki operirajo na Baltičkem morju, so potopile nemški vojaški transport, ki je tonal. Je znašala 10.000 ton.

Ruska ofenziva se nadaljuje na fronti pri Kalininu, 125 milj severozapadno od Moskve, in na Kavkazu. Rusi so okupirali več območij na obeh frontah.

Roosevelt dva tedna na potovanju

Prevozil je 8754 milj Amerike

Washington, D. C., 1. okt.—Predsednik Roosevelt se je danes vrnil v Washington s potovanja s posebnim vlakom po Združenih državah. Njegovo potovanje je trajalo dva tedna in ves ta čas je bilo vojaška tajnost, dasi so bili z njim častnikarski poročevalci.

Predsednik je obiskal 24 držav in vozil se je skozi Detroit, Chicago, Milwaukee, Minneapolis in dalje preko Dakot in Montane do Pacifika in po Californiji doli do Arizone, potem pa preko juga nazaj v glavno mesto. Med potjo je posetil tovarne vojnih industrij in govoril je o delavci, ustavitel je v vojaških in mornariških vežbalščih ter opazoval orožne vaje in bil je navzoč v Portlandu, Ore., ko je bil spušen v morje parnik, ki je bil zgrajen v Kaiserjevi ladjelovilnici v rekordnem času desetih dni.

Roosevelt je danes izjavil, da je produkcija v splošnem v dobrem stanju in razpoloženje ameriškega ljudstva je zelo dobro; letošnji program oborožjenja bo izveden do 85 odstotkov. Kritičarji je uradne in privatne govedače, ki neprestano begajo ljudstvo v alarmantni govoričami.

Nekaterim republikanskim voditeljem to predsednikovo potovanje nikakor ni všeč. Pravijo, da je to "politična poteza" pred kongresnimi volitvami.

Melbourne, Avstralija, 1. okt.—Avstralske čete zasledujejo japonske vojaške oddelke, ki so se umaknili v džungle v gorovju Owen Stanley, Nova Gvineja, poročila glavni stan generala Douglasa (MacArthurja), vrhovnega poveljnika zavezniške oborožene sile. Operacije avstralskih čet podpirajo britska in ameriška bojna letala.

Zavezniška okupacija vasi Naure v gorovju je bila velika zmaga. Japonci so se morali umakniti proti Menaru, deset milj proč. Zavezniško poveljstvo pričakuje, da bodo Japonci konsolidirali svoje pozicije tamkaj.

Washington, D. C., 1. okt.—Potop dveh ameriških transportov kot posledica japonskih napadov iz zraka je naznanil mornarični departament. Oba sta bila potopljena v bližini Solomonovih otokov.

Transporta sta bila George F. Elliott in Gregory. Mornarični departament pravi, da so se skoro vsi člani posadke rešili.

Ottawa, Kanada, 1. okt.—Mornarični minister Angus MacDonald je dejal, da so kanadske boje ladje potopile štiri osištene podmornice na Atlantiku. Kdaj se je to zgodilo, ni povedal.

Čistka med nemškimi generali

Novi poveljniki armad na ruskih frontah

Protinflacijski načrt sprejet v Senatu

Predsednik Roosevelt stabilizira cene in mezde

Washington, D. C., 1. okt.—Predsednik Roosevelt je sinoči izvojeval zmago, ko je senat sprejel protinflacijski načrt z 82 glasovi. Protinčrtu ni glasoval noben senator. Roosevelt je dobil s sprejetjem načrta oblast glede stabilizacije cen, mezd in plač na bazi, ki je obstojala 15. septembra. Načrt je bil dan na glasovanje po sklenitvi kompromisa med člani farmskega bloka in administracijo.

Reprezentantje farmskega bloka so izjavili, da so popolnoma zadovoljni, ker je bil načrt sprejet v obliki, kakršno so pripočeli. Gotovo je, da bo odobren tudi v nižji kongresni zbornici brez opozicije. Predsednik Roosevelt je v svojem govoru pred nekaj tedni zahteval od kongresa, da mora revidirati zakon o kontroli cen do 1. oktobra, da se prepreči inflacija. Zahteva je bila spremljana z grožnjo, da bo on na temelju vojnega zakona postavil vse potrebne določbe za pobijanje inflacije, če bo kongres ignoriral ultimatum.

Senatorji iz poljedelskih držav trdijo, da so dobili skoro vse, kar so zahtevali. Sprejeti načrt namreč vključuje provizijo, da se cene pridelkov določajo v sorazmerju z naraščajočimi stroški. To pomeni, da bodo morali konzumentje plačati \$650,000,000 več za živila, ker je bila pariteta zvišana na 112,5%. Proti kompromisu med člani farmskega bloka in administracijo so glasovali senatorji Bennett Clark, William S. Langer, Hiram W. Johnson in Gerald P. Nye.

Leon Henderson, načelnik administracije za kontrolo cen, je "zamrznil" vse zaloge starih in obrabljanih avtnih obodov in pnevmatik, da se prihrani kavčuk za vojne namene. Odredba je stopila takoj v veljavo. Za take obode veljajo iste regulacije kot za nove, ki so bile že prej uveljavljene. Pozneje bo izdana odredba glede prodajanja starih obodov, toda dobili jih bodo le oni, katerim bodo izdane izkaznice. Hendersonova odredba glede "zamrznenja" obodov je v soglasju s priporočili Baruchovega odbora glede hranitve kavčuka.

Tri milijarde za bojna letala

Kongres informiran o Rooseveltovi zahtevi

Washington, D. C., 1. okt.—Kongres je bil formalno informiran, da bo predsednik Roosevelt zahteval, naj dovoli dodatno vsoto \$3,000,000,000 za gradnjo bojnih letal vseh vrst, ki bodo dodeljeni bojni mornarici. Ta vsota je potrebna za kritje stroškov konstrukcije 14,000 novih bojnih letal.

Proračunski biro je že odobril zadevni načrt po izjavi članov kongresnega odbora za apropiacije. Pred enim tednom je Roosevelt pozval kongres, naj dovolji \$2,500,000,000 za ojačanje bojne mornarice. Od te vsote naj bi šlo \$960,000,000 za gradnjo bojnih letal. Če bo kongres pristal na Rooseveltovo zahtevo, kar je gotovo, bo vsota za konstrukcijo bojnih letal poskočila na dvajset milijard dolarjev.

Poučeni kongresni krogi trdijo, da bo vojna mornarica dobila letala in letalonosce najboljše vrste. Ti bodo omogočili uspešno borbo proti sovražniku na Pacifiku in vseh drugih frontah.

Rudarska unija grozi s stavko

Springfield, Ill., 1. okt.—Ray Edmundson, predsednik ilinoinkega rudarskega distrikta UMW, je zapretel, da bo 3000 članov njegove organizacije zastavkajo prihodnji ponedeljek, če ne bodo federalne avtoritete revidirale cene premoga. Stavka bo izbruhnila v Springfieldu, Taylorvillu, West Frankfortu, Danvillu in DuQuoinu.

Domache vesti

Obiski in posravniki

Chicago.—John Kovač, pomožni tajnik Hrvatske bratske zajednice in Fr. Nikolac, tudi od zajednice, sta 1. okt. obiskala glavni urad SNPJ in uredništvo Prosvete, ko sta se mudila kot zastopnika HBZ na National Fraternal Congressu v Chicagu.

Še nekaj o avtni neareči

Chicago.—Včeraj je Prosveta poročala o smrti nesrečnega rojaka Johana Busseja (Božiča), ki se je zadnji nedeljo ubil, do se je z ženo vred peljal v avtu iz Clarendon Hillsa domov v Yorkville, Ill. Dodatno smo izvedeli, da je njegovo pravo ime bilo Božeglav in rojen je bil v Rodeku pri Divači, star je pa bil 48 let. Njegova žena, ki leži težko poškodovana v bolnišnici v Aurori, Ill., je doma od Radovljice na Gorenjskem. Pogreb nesrečnega Božeglava se vrši danes (petek).

Vesti iz St. Louisa

St. Louis, Mo.—Dne 9. septembra je—kako je že bilo poročano—umrl Rudolf Stekar, star 87 let in doma iz Semic v Beli Krajini, ki je padel po stopnicah in si zlomil vrat.—Dne 30. septembra je umrla Wanda Rieser, stara devet let in ki je bojevala pet let.—V Alaski je bil ponesrečen Frank Furlan; izgubil je nogo. Njegov oče je bil delegat na 11. redni konvenciji SNPJ v Clevelandu leta 1937. Vsi ti so oziroma bili člani društva 107 SNPJ.

Is Pennsylvanije

Library, Pa.—Dne 14. sept. je tukaj po daljši boleznii umrla Mary Bolte (starost?), rojena v Ameriki. Zapuščala je, kar, dve brata in dve sestri. Nekaj dni po njeni smrti je njen brat Frank odšel k vojakom.

Is Waukegana

Waukegan, Ill.—Poročnik Victor R. Kozljevčar, ki služi strica Sama v Fort Benningu, Ga., se nahaja doma na desetdnevem dopustu.

Ameriške nune aretirane v Franciji

Državni tajnik Hull zahteva informacije

Dezertacije rumunskih vojakov iz Rusije

Angleški komentar Hitlerjevega govora

Bojazen pred nemiri v Nemčiji

London, 1. okt.—Odgovorni angleški krogi in časopisi so v svojih komentarjih včerajšnjega govora diktatorja Hitlerja naglasili, da je bil ta najmanj učinkovit od vseh, kar jih je imel od začetka vojne. Razen obljube, da bodo njegove čete okupirale Stalingrad in da se Nemčija ne bo nikdar podala, ni dal Hitler nobenega drugega zagotovila nemškemu ljudstvu.

V svojem govoru pred enim letom je Hitler bombastično naznanil zlom hrbenice sovjetske armade, v tem pa je le opozoril Nemce, da se je njegova bliskovita vojna izpremenila v vojno izčrpanje. Nacijska vojna mašina ne vodi več ofenzivne vojne, temveč je v defenzivi.

"Odslej naprej," piše list Daily Mail, "bo nacijska Nemčija visela na plotu in gledala, katera stran se prej izčrpa v tej vojni. To pomeni, da Hitler več ne računa s popolno zmago."

Drugi listi pravijo, da je Hitlerjeva grožnja glede drastične zatiranja sabotaže znamenje, da se boji nemirov v Nemčiji. Edino deklaracija, da se bo maščeval za angleške letalke napade na Nemčijo, je izzvala navdušenje med poslušalci, ki so se zbrali v berlinski Športni palači. Slično grožnjo je Hitler izrekel pred enim letom.

Doznava se, da je Hitler pripravljen na mirovna pogajanja s poljsko vlado v Londonu, ki pa je zavrnila njegovo ponudbo. Ta naj bi bila uvod v splošno mirovno ofenzivo.

Zadevna vest je prišla v London iz zanesljivih virov. Hitler je nedavno poslal svojega emisarja v Lizbono, Portugalska, da naveže stike s poljskimi voditelji tamkaj. Ti ga sploh niso hoteli sprejeti in emisar se je moral vrniti v Berlin. Zdej, pravijo, je Hitler poslal drugega odposlanca v Lizbono, da pridobi poljske voditelje za mirovna pogajanja.

Mehika odredila registracijo za vojaško službo

Mexico City, 1. okt.—Uradni buletin naznanja registracijo vseh fantov, ki so stari 18 let, za vojaško službo. Pričakuje se, da se bo registriralo okrog 20.000 fantov te starosti. Prva naborna armada bo poslana v vojaška taborišča v svrhu vežbanja v januarju prihodnjega leta.

Rooseveltov sin v Angliji

London, 1. okt.—Polkovnik Elliot Roosevelt, sin predsednika Roosevelta, je dospel v Anglijo, kjer se bo pridružil ameriški letalski sili. V Anglijo je dospel z letalom, na katerem sta se nahajala tudi Clement Atlee, podpredsednik angleške vlade, in Malcolm MacDonald, britski vrhovni komisar v Kanadi. Atlee se je mudil več tednov v Kanadi.

Rumunski vojniki pokliče 25.000 ruskih civilistov

Moskva, 1. okt.—Tukajšnja radiopostaja poroča, da so rumunske čete poklicale 25.000 ruskih civilistov v Odesi, pristaniščnem mestu ob Črnem morju, ki ga je zasedlo osištice. Čete so pogonale civiliste v barake, katere so potem razdejale z ognjem in dinamitom.

Diktator Antonescu zatira špionažo in sabotažo

BOLGARSKI PREMIER POZVAN V BERLIN

Istanbul, Turčija, 1. okt.—Rumunski diktator Ion Antonescu je odredil drastične kazni za vojake, ki dezertirajo iz armade, katera se bori na strani Nemcev na ruskih frontah. Celotno družino dezertarjev so bile aretirane. Nedavno uveljavljeni dekret pravi, da se vsak vojak, ki zapusti svojo enoto samo en dan brez dovoljenja, smatra za dezertarja.

Sleherni možki, ki se ne prijavijo za službo v armadi na določeni dan, se tudi smatra za dezertarja. Kazen za to je smrt in konfiskacija njegovega premoženja. Provizija za pomilostitev je bila odpravljena z eno izjemo. Dezertar, ki se prostovoljno prijavljuje za službo, se obsodi na do smrtno ječo.

Antonescu je začel zatirati sabotažo in špionažo. Delavci, ki razkrijejo detajle dela, ki ga opravljajo, so podvrženi smrtni kazni. Med ljudstvom se dviga odpor kot posledica poročila o smrti rumunskih vojakov, ki se bore za Nemce na ruskih frontah. Vlada je s namenom, da potolaši vojake, ki preživijo borbo v Rusiji, obljubila, da bodo dobili po nizki ceni zemljo, katero so posedovali zidje. To zemljo je vlada konfiscirala kot posledica pritiska iz Berlina.

V Turčijo dospela poročila pravijo, da je Rumunija izgubila čez 300.000 vojakov na ruskih frontah. Hitler kljub temu zahteva od nje in drugih satelitov osištice, naj pošljejo nove čete na ruske fronte.

Bolgarski premier Bogdan Filov je bil pozvan v Berlin, kjer bo konferiral z nemškimi zunanjim ministrom Ribbentropom. Tja so bili prej pozvani voditelji Rumunije in "neodvisne" Hrvaške. Ta romanja so nadaljnji dokaz obupnih nacijskih poskusov, da sateliti pošljejo vsvo razpoložljivo vojaško silo na ruske fronte.

Samo stari admiral Horthy, regent Ogrske, se upira nacijskemu pritisku. On ignorira pozive, naj pride v Berlin. Hitler mora pošiljati svoje odposlanca k njemu. Nedavno se je mudil v Budimpešti Franz von Papen, nemški poslanik v Turčiji, da pridobi regenta za večjo kooperacijo z nacijo.

Nemci se naveličali vojne?

Dezertacije iz armade na Češkem

London, 1. okt.—Porast dezertacij iz nemške armade na Češkem omenjajo poročila, ki jih prejema češka ubežna vlada. Ta so znamenja, da so se nemški vojniki naveličali vojne.

Nemci se naveličali vojne?

Dezertacije iz armade na Češkem

London, 1. okt.—Porast dezertacij iz nemške armade na Češkem omenjajo poročila, ki jih prejema češka ubežna vlada. Ta so znamenja, da so se nemški vojniki naveličali vojne.

Največ nemških vojakov je pobegnilo iz vojaških bolnišnic na Češkem, v katere so bili poslani z ruskih front, kjer so bili ranjeni v bitkah s sovjetskimi četami zadnji zimo. Nemške vojaške bolnišnice so v Pragi in drugih čeških mestih.

Poročila pravijo, da vojaki zavrzijo uniforme, ko jih izpuste iz bolnišnic. Več vojaških uniform so nedavno našli v Strovovki, praškem predmestju. Doznava se, da so dezertacije številne ne samo med vojniki, temveč tudi med častniki.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravsko drinavo (izvan Chicago) in Kanado \$3.00 na leto...

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$3.00 per year...

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in manjših člankov se ne vračajo...

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned...

Naslov na vsa kar ima stik s listom: PROSVETA 2557-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Iz dežele grenkega polina

Rock Springs, Wyo.—Z zanimanjem čitam dopis br. Žagarja. Škoda, ker se tako redko oglasi s svojim humorjem...

barbarstva je počenjal v Grčiji

in Etiopiji, toda se papeži ni nikdar oglašali s kakšno protastno besedo proti Mussoliniju...

Naša znana gospodinja Mrs. J. Bertoncel

iz Boulderja se je morala podvreči operaciji radi neke bule, ki je tehtala pet in pol funta...

V bližnjem Kemmererju je umrl

Mihael Taučar. Tudi on je veliki prestal, kajti bil je devet let nepretrgoma v bolnišnici...

Iz coloradskih hribov

Created Butte, Colo.—Čas je, da se zopet malo oglašim v Prosveti iz te naše mrzle Sibirije...

Dragi moji, prišel bo dan,

ko nam bo radio sporočil, da Hitlerja ni več med živimi in da je Musso "morta"...

Po odhodu iz Gowanda

Cleveland, Ohio.—Minulo je 18 let, odkar se je spodaj podpisana z družino priselila v prijazen slovensko naselbino Gowanda, N. Y.

Takoj po priselitvi sva s soprogram Georgem odprla trgovino

z grocerijo. Ker pa ni bilo takrat med rojaki nobene slične trgovine v naselbini, in ker so nama šli rojaki na roko...

Sreča mi pa ni bila tako naklonjena

in v trgovini. Kmalu po prihodu na Beech ulico mi je pričel bolehati podlegel boleznim. Kmalu po smrti soproga je pričel bolehati starejši sin George...

Kakor je navada, je bila tudi

več brez skrbi. Pa tudi mikado jih bo dobil polno torbo...

več brez skrbi. Pa tudi mikado jih bo dobil polno torbo. Potem šele bo svet svobodan...

Zdaj pa pride nekaj drugega na vrsto, namreč žalostna novica. Dne 20. septembra se je zgodila nesreča...

Mož se je spravil na drog 30 čevljev visoko, si obesil za pas škripec in tudi žico in pričel obešati škripec...

Pokojni Pasič tukaj ostavlja ženo, sina, dve hčeri, 77 let stara oče, tri brate in dve sestri, obe poročeni...

John Sukle se nahaja v Denverju

in v bolnišnici radi operacije na obeh očeh.

Franko je navada, je bila tudi

več brez skrbi. Pa tudi mikado jih bo dobil polno torbo...

Če sem bila priseljena zadnja leta voditi trgovino z edinim sinom Frankom...

le svoj namen, kar nam pričeva Jugoslovanskega pomožnega odbora slovenske sekcije...

Izjava in pa sklep, da se zborovanje ameriških Slovencev, na katerem bo dovolj najširša reprezentacija...

Kakor hitro so pa rojaki ter rojakinje izvedeli o moji prodaji trgovine in mojem načrtu selitve v Cleveland k sorodnikom...

Prisleda sem s sinom Frankom ob obloženim mizam vsa preselečena. Stoloravnateljica Rose Matekovich se zahvali vsem navzočim za udeležbo...

Sledili so razni govorniki, toda, ko je prišla vrsta na mene, sem hotela več govoriti...

Sedaj, ko sem prišla v Cleveland k sorodnikom, so me vsi z veseljem sprejeli...

Drugi rojaki v Gowandi! Sedaj, ko sem se od vas poslovila, vam sem vam zahvaljujem vsem za podporo v trgovini...

Josephine Samson.

Nekaj o politični akciji za stari kraj

Chicago, Ill.—Ko sem po clevelandski konferenci Jugoslovanskega odbora za pomožno akcijo dal v javnost sodbo...

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 2. oktobra) Domače vesti. Chicago Tribune je napadla Prosveto...

Datum v oklepaju na primer (October 31, 1942), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina...

Ekonomija po razvijajočem se načrtu

Navadno pravimo, da privatno gospodarstvo ali kapitalizem nima smotrenega načrta. To je v večjem delu resnica...

Dalje pravimo z močnim poudarkom, da kolektivno ali socializirano gospodarstvo se mora voditi po enotnem, znanstvenem načrtu...

Princip gospodarstva po enotnem in znanstvenem načrtu je pravičen in dober v teoriji—čim pa pridemo na prakso, se moramo vprašati, kaj naj danes to pomeni...

Danes se moramo zavedati, da enoten in znanstven načrt ekonomije lahko pomeni dva korenito nasprotna si sistema: diktaturo ali demokracijo...

Pod diktaturo prihaja načrt od zgoraj, to je od ene osebe ali klike in ljudstvo, delavci in farmerji, nima nobene besede pri načrtu...

Razlika je veličanska in korenita. Diktatura lahko postavi ekonomski načrt, ki velja za celo generacijo; to se pravi, da je načrt odvisen od diktatorja na vrhu...

Načrtna ekonomija te vrste je nekaj popolnoma drugega, kakor pa je demokratična načrtna ekonomija. Razlika mora biti jasna že v izrazih...

To je zelo važno razlikovanje, ki si ga moramo dobro zapomniti. Komur je za demokracijo v kolektiviziranem ali socializiranem gospodarstvu, se mora zavedati, da to pomeni načrt, ki ne more nikdar biti dokončan ali zaokrožen...

Razlika med diktirano in demokratično ali svobodno ekonomijo se lahko pove še na drugi način: pod diktaturo obstoji ekonomija zaradi diktatorja in ljudstvo mora služiti tej ekonomiji...

Ne pozabimo torej na to fundamentalno razliko, kadar v bodoče govorimo o "načrtnem gospodarstvu" v kolektivistični družbi.

Nov dokaz nemoralnosti nacifašizma

Zadnji teden so bile na Švedskem občinske volitve. Demokratična Švedska prehaja že tri leta skozi težko in mučno preljudsko...

Kljub nepopisnim težavam poskuša Švedska obdržati svoj politični sistem demokracije za vsako ceno. Socialno demokratična vlada je še vedno na krmilu in volitve se vrše redno...

Komunisti so pridobili nekaj mandatov in zdaj imajo vsega skupaj 35 mandatov. Zanimivo pa je, kaj so pri teh volitvah počeli švedski nacifašisti...

Na Švedskem imajo nacisti menda dve stranki; ena se naziva "Flyg-socialistična," druga pa "Socialistična unija" (Obe posita socialistično ime!)...

Švedski komunisti so res napredovali za nekaj mandatov—in nacijski tisk v Berlinu je takoj zagrmel: "Pričakovali smo tega! Švedska je danes središče komunistične propagande zunaj Rusije!"

To je nov dokaz, kakšnih sredstev se poslužujejo nacifašistični falotje po vsem svetu. Nadaljnji dokaz je, da se v nacifašističnih gangah zbirajo najpoddnejši ganeži, največji zločinci in najhujši moralne propalice človeštva.

Vojaki na armadnem traktorju, ki so ga izdelali člani unije št. 101 Farm Equipment Workers CIO in ga pripeljali na prvo konvencijo svoje unije, ki se je vršila v Peoria, Ill.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

Bolgarski vojniki prehajajo k Mihajloviću... New York, 19. sept. (JIC).— Takajšnji "PM" prinaša naslednje novice:

Bolgarski kmečki prvak Kosta Todorov je pozval bolgarske vojake, naj pobegnejo in se pridružejo generalu Draži Mihajloviću. Ta poziv je imel mnogo uspeha, ko so Mihajlovićeve čete prekrstile bolgarsko mejo in se spopadle z zasedbenimi oddelki.

Bolgarska vlada obtožuje Mihajlovića, da zalaga z orožjem pripadnike Todorova in da muje zaroto proti kralju Borisu.

iz zaslužene Jugoslavije

"Neue Ordnung" javlja dne 14. julija, da bodo v Belgradu zaprli dne 11. avgusta 122 pekarnice.

"Nova Hrvatska", Zagreb, 26. julija javlja: Ministrstvo narodnega gospodarstva je odredilo, da morajo lastniki oddati državi vse ubitih ali zaklanih konj.

"Grenzboten", Bratislava, poročila dne 27. julija, da je hrvaški minister industrije in trgovine omejil prodajo goriva. Vsaka kuhinja bo smela kupiti štiri kuhinjske metre lesa in 3000 kg premoga. Samci dobe le en kubični meter lesa in 1000 kg premoga.

"Donau Zeitung", Belgrad, dne 18. julija iz Zagreba, je poglavnik izdal naredbo, da morajo dijaki vseučilišča ter gospodarstvih in trgovskih višjih inštitutov v obvezno delavsko delo.

Letni list javlja v svoji številki št. 31. julija, da je poglavnik postojanske mestne policije v Dobernu, ki sta v bojih zelo trpeli. Razdelil je ob tej priliki mnogo medali. Tudi poveljnik nemške čet general Stahl je dobil svojo medaljo.

Chishold o odporu hrvaškega naroda v Jugoslaviji

London, 14. sept. (Radioprejemna služba).—Angleški publicist in pisatelj Steven Chishold je govoril na londonški radiopredstavi v arbohrvaščini in primerjal boje na Hrvaškem z angleško narodno revolucijo pred 300 leti, ko se je narod pod vodstvom parlamenta uprl proti kralju in njegovim pomagačem.

Kakor takratnji angleški kralj, pravi Chishold, zdaj Hitler in Mussolini delujejo na temelju svoje strahovlade. Tudi moderni diktatorji bi hoteli neodgovorno zapirati, soditi in kaznovati, pleniti in pobirati davke po svoji samovolji.—Hitler v Nemčiji, Mussolini v Italiji in Judež Pavelič na Hrvaškem.

"Naj narod je pred 300 leti zahteval svojo svobodo, kakor jo danes zahtevajo Hrvati. Tolpa reakcionarnih izkoriščevalcev se je ugnježila na vodilnih mestih, kjer zdaj pleni kmečko posest, in lasti tuje imetje in bogati od dela drugih."

Pavelič ki govori o "Veliki Hrvatski" je svojo deželo le še bolj podvrževal tuji peti. Vsi pravni in novi hrvaške dežele ga mrze in prezirajo in bi ga bili že zdavnaj strmoglavili, ako ga ne bi ščitili nemški in talijanski barmeni.

Toda vsak Hrvat ima v svojih očeh tako gorje. Vsak kmet in vsaka žena in otrok močno zavaheta to orožje—odreči se svojemu tlačenju in v prihodnosti osvoboditi svojih in njihovih in njihovih streljenj. Zato je čas za delo. Najmanjši

terim je treba sezidati novo svobodo, a zato se zanjo boriti—že zdaj!

V...— Ameriški časopis o Jugoslovanih "Michigan News", ki izhaja v Saginawu, Mich., trdi, da prihajajo razen ugodnih vesti z velikih vojnih front tudi zelo pomembne novice o bojih na postranskih bojnih poljih:

"Na Balkanu se junaki četniki generala Draže Mihajlovića neprestano odlikujejo v bojih s svojim številnim sovražnikom. Izmed njihovih pred kratkim izvedenih podjetij je najbolj značilna zaseda, v katero so zvalili večje italijansko vojaško kolono. V tej bitki je bil neki italijanski bataljon potolčen do zadnjega moža, a njegov štab ujet.

Ker so četniki uvedli izmeno ujetih italijanskih častnikov za vojno opremo, katere jim silno primanjkuje, si moramo želeli le to, da bi bili omenjeni štabni častniki čim višjih činov, da bi "kupčija", ki bo sledila, doprinesla čim več koristi četnikom.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveta) 2. septembra 1942.

Jutri stopamo v četrto leto vojne. One jasne poletne nedelje je Anglija poslušala vojno napoved v civilu. Srčevali smo prve uniforme na cestah in kako imenitno se nam je zdelo. Kako danes praznujemo — obletnico? Vse prej, kakor v civilu. Od takrat do danes je prešlo 22 milijonov britskih državljanov iz civilnega v vojno življenje. Vsi niso zamenjali svojih oblek z uniformami. Ali danes je Anglija tako mobilizirana, da sta dva izmed treh državljanov med 14. in 65. letom zaposlena s celodnevним delom, ki je življenske važnosti za potek vojne. Vojna industrija in armada, vojna je danes vse, za kar delamo in živimo. Prištetje k tem številkam delno uposlene vojne delavce: eden in tričetrt milijona domobrancev — home guard — preko pet milijonov onih, uposlenih v obrambi civilnega prebivalstva; ognjegasilci, nadzorniki cest v zračnih napadih in milijoni, ki so uposleni nekaj ur na dan ali teden v tovarnah, na poljih, v dobrodelnih ustanovah. Britske žene so med vsemi ženami sveta edine, ki so obvezane, da grede na nabore za vojaško službo, kakor moški. Tako imate sliko, kako stopa Anglija v četrto leto vojne: mobilizirana do zadnjega moža in žene, samozavestna, ker ve, kaj je moderna totalitarna vojna, odločena do zadnjega, da izbojuje zmago.

Takrat, ko se je začela vojna, smo dobro vedeli le to, da nihče ne ve, kakšna bo moderna totalitarna vojna. Prepričani smo bili, da je moralo priti do vojne, dobro nam je delo, da se je začela, če se je že morala; kar je mračilo oni jasni dan, je bila negotovost, kako bo. Pričakovali smo strahoviti iznenađenje, nihče nam vsem bogastvu ni videl, kakšnih. Bili smo na pragu nepoznanega, negotovega. To nas je plašilo. To nas je plašilo še vse tja do prve vojne pomladi, ko smo se spraševali: "Je to moderna vojna? Ne, to ne more biti." Nič nam ni bilo hudega, počutili smo se neizkušene in nevedne, kakor če zaidejo mladi

Italijani naši sovražniki, smo jih

pregnall iz Abesinije. Potem je prišla Libija: pregnali smo jih od tam in ujeli četr milijona. Na vrsto je prišla Vzhodna Afrika: italijanska armada prepodena in 300,000 njihovih vojakov ujetih. Sledile so kampanje v Perziji, Siriji, Iraku. Naše izgube v teh vojnah niso bile velike. Ali bile niso, kakor je govoril naš sovražnik, izgube naših dominijonov in zaveznikov, ki "vedno prelivajo kri za Veliko Britanijo"; 70% vseh ranjenih, mrtvih, ujetih vojakov je prišlo iz domov na britskih otokih.

Kako stojimo v zraku? Kaj smo dosegli v moderni zračni vojni? Na vsaki fronti, ki je bila v tej vojni, so se borili naši zrakoplovi. Dobili smo svojo "Battle of Britain", odvrgli smo sovražnika od svojih otokov, prekržali smo mu načrte za invazijo. Približno 10,830 nemških in italijanskih zrakoplovov smo uničili tukaj na zapadnih frontah vojne in na Blížnjem vzhodu. Razen teh smo pokončili 50 vpražna letala na ruski fronti in na Daljnem vzhodu. To pa je le začetek pripovedi zmag, ki so jih dobili naši bombniki in lovci.

Odkar je Rusija v vojni, smo začeli s te strani ofenzivo, zračno ofenzivo nad Nemčijo. Več kot polovico nemških lovskih letal držimo tako zaposlenih na njihovem zapadu in s tem pomagamo Rusiji. Izdatno smo udarili po nemški produkcijski sili. Veliki zračni napadi, kakor so jih imeli Kolin, Essen, Porurje, Bremen, Hamburg, Osnabrueck, Noremberg imajo za posledico razen trenutne groze in razdeljanja resno dolgotrajno oslabitev njihove produkcije; 175,000 zaigalnih bomb nad Hamburgom v noči med 26. in 27. julijem letos; mislite, da vsi oni ognji niso napravili škode, ki je ne bo mogoče popraviti mesece? Med 12. julijem in 11. avgustom letos je bilo 26 zračnih napadov z Britskih otokov; samo trikrat je bilo po 24 ur presledka, da naši bombniki niso bili na delu; 13 nočnih napadov je bilo med temi in samo v enem je bilo udeleženih manj kakor 100 bombnikov; po 200-300 jih je bilo zunaj v desetih nočeh, v eni 600. Na Osnabrueck so zmetali v noči med 9. in 10. avgustom naši bombniki — bilo jih je manj kakor 200 — 40-50 štiritisoč funtnih bomb, 70-80 eno tonskih bomb, skupaj 450 ton bomb.

Da vam spet poudarim, kaj je zasluga teh otokov pri teh napadih: 89% zrakoplovov, 72% posadk, 89% moštva na zemlji, ki tukaj pri nas upravljajo zračno silo, je produkt teh otokov ali so domačini s teh otokov. Celotno morja pri operacijah na Blížnjem vzhodu in drugje je 75% vseh strojev, 85% vseh letalcev in 99% zemeljskega moštva prišlo z britskih otokov. In vendar so naši otoki tako majhni, če pogledate na svetovni zemljevid. Potisnjeni so nekam v kot tam na severozapadu evropske celine, ali stali so zdaj tri polna leta na braniku za njeno svobodo in za svobodo vsega sveta. Delali so zanjo, krvaveli in mrlji. Ko stopamo v četrto leto, smo pripravljene delati še bolj, boriti se še bolj.

Dolenjka.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

gramu so zapele pod vodstvom mrs. Stritar, delale so v kuhinji, prodajale in prej pripravile cvetlice in opravljale še druga važna dela. Naj jim torej velja še posebna hvala.

Na zadnji seji je predsednik postojanke Anton Kobal dal splošno zahvalo vsem, ki so sodelovali na kakršenkoli način pri tej veliki prireditvi. Torej naj bo ta zahvala izrečena tudi javno in velja vsem onim, ki so pomagali ali prispevali v ta namen.

Omenimo naj tudi, da je bil na pikniškem prostoru najden ključ. Kdor ga je izgubil, naj se zglaši pri tajniku postojanke. Pri kolekti na pikniku je bilo pomotoma izpuščenih tudi par imen na listi darovalcev. Torej oni, čijih imen ni tukaj, so prošeni, da se zglašijo pri tajniku, da se bo to pravilno uredilo. Imena darovalcev so sledeča:

Zupan John P. Dromey \$35, mrs. Johana Kirn in Anton Root vsak po \$25, Max Przyboraki \$10, po \$5 pa so prispevali: Walter Atkinson, Thomas A. Golger, Valentin Beloc, Anton Celarec, Mary Debelak, Mrs. Dukich, Anton Grohar in žena, Math Gregorin, John Gantar, Frank Hladnik, Anton Ilc st. in žena, Math in Frances Jereb, Valentin Jereb, John Kink, Ignac Kirn, Matt Kirn, John Mlinar, Anton Meseč, Mahoney Insulating Co., Frank Mihevc in žena, Frank Osenek, Andrew Ogrin, Joseph Podboj, Frank Petaus, John Siffler in žena (835 Adams), Anton Svete, Jera Spacapan, Jennie Zeleznik.

Po \$3 so darovali: mrs. Mary Debelak, Jakob Hodnik, Joseph Heraver, Frank Grum in žena; po \$2: Joe Bubich, Mike Civha, Anton Debevc, Ignac Gerzel, Frank Grum, Anton in Agnes Gosar, Frank Hodnik, John Istvanic, Frank Kenik, Victor Kranje, mr. in mrs. Kramarsic, John Marrott, Anton Skrbec in žena, John Schiffer in žena, Anton Tursic, Thomas Troha, Ludwig Zelu, Martin Zupec, Frank Zupec.

Po dolarju so prispevali: Charles Celarec, John Cankar, Joseph Debelak, Frank Dolence, John Debevc, Martin Govekar, Tom Grgas, Frank Gosar (Willard), John Germ (Colo.), Mary Grom, Jennie Homovec, Mrs. Judnich, John Jelovsek, Joseph Kaucic, Frank Kerzic, Jennie Korencan, Louis Lah, J. Leskovec, Jakob Mivshek, Frances Mozek (Lenox), Miss L. Miller, M. Novak, F. Nagode, George Shea, Joe Svete, Miss Mary Smole, P. Tercek, M. Warsek, J. Zagar, Frank Zupec, Louis Zorc, Anton Zainer, Mrs. Zalaznik, Joe Zeleuc, Peter Rejc, Jennie Gantar, 50c pa Angela Siba.

Kampanja za Waukegan-North Chicago Community War Chest je skoraj zaključena. V prvih petih dneh se je nabralo skupaj \$79,400. Lepa vsota in tako kratkem času, vendar pa je bil cilj postavljen na \$88,942. In ker je še veliko onih, ki še niso prispevali, kajti vsakega ni bilo mogoče obiskati v tako kratkem času, naj izročijo svoj dar sledečim, ki so v odboru: Anton Kobal, Jennie Keber, Mary Stanovnik, Math Siana st., Joseph Zorc in Lawrence Ogrin. Vsem onim, ki so že prispevali, bodisi na domu ali v tovarni, prav lepa hvala.— Za odbor postojanke 9 JPOSS— Joseph Zorc, tajnik.

Nacijske vojaške enote se spopadle

Moskva, 1. okt.—Uradna časnikarska agentura Tass poroča, da so se nacijske vojaške enote spopadle po pomoti. Smatralo se namreč druga drugo za ruske gerilce. Kje se je bitka, v kateri je bilo sedemsto nemških vojakov ubitih, vršila, poročilo ne omenja.

Francija prepovedala kazanje ameriških filmov

Vichy, Francija, 1. okt.—Lavalova vlada je prepovedala kazanje ameriških filmov v Franciji in francoski Afriki po 15. oktobru. V okupiranih pokrajinah je bilo kazanje ameriških filmov ustavljeno s prihodom nemških čet.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Table with columns for names, titles, and addresses of the executive board members.

Table with columns for names, titles, and addresses of district board members.

Table with columns for names, titles, and addresses of business board members.

Table with columns for names, titles, and addresses of parish board members.

Table with columns for names, titles, and addresses of ward board members.

Vilder o Churchillovih izjavah

Znani dramatik in satirik Bernard Shaw je napisal o Churchillu, da se mu nikdar ne bi posrečilo, da brez vojne doseže največjo čast prvega ministra britanske vlade. Češ, da so ga vedno sumničili, da je njegov namen, da ... dela. Ta opomba je zelo značilna. Churchillov danični značaj se ne bi bil mogel uveljaviti, ako bi ne bilo vojne. Kljub svojim 69 letom je živahen in v letalom potuje iz Londona v Moskvo. Nista mu dovolj telegrafi in radio, on ne vodi boja iz ozadja in kljub osebni nevarnosti obiskuje bojnopolja, pregleda položaj in se bliskovito odloči.

V filmu sem videl prihod Churchilla v Moskvo. Na sliki je videti, kako je pod avijonom zlezal na drugo stran, namesto da bi šel peš okoli letala. Britanci ploskajo, kajti baš takinega vojde si žele za svojo demokracijo državo. Naraven in spreten se Churchill najde v vsakem položaju in zna povedati resnico brez vsakega prikrivanja. V nekem svojem govoru je izjavil, da mu je težko govoriti obenem za Veliko Britanijo in za zaveznike. Kadar odkriva napake, ki jih je storila Anglija, vzbuja morda nezaupanje podjarmljenih narodov, dočim so Angležem takšne izjave v vzpodbudo.

Ko je Tobruk padel, se je začel angleški narod puntati. V parlamentu je bil celo stavljen predlog, da se vladi odreče zaupanje. Churchill je odkrito priznal, da je padeč Tobruka najbolj iznenadil vodstvo angleške armade v Kairu in je poveljnika izmenjal. Najbolj močan je vedno oni, ki more prenašati resnico.

V svojem zadnjem govoru se ni zavil v lepo doneče besede, da preslepi slušalce, češ, da so bili njegovi razgovori v Moskvi prejeti razumevanja. Priznal je, da je ruski zaveznik zameril Ameriki in Britaniji, da mu ne pošljata dovolj pomoči, toda povedal je tudi, da je Stalina prepričal o zvestobi njegovega angleškega zaveznika. Povedal je, da je Hitler sam ustvaril skupnost Sovjetske zveze, Zedinjenih držav in Velike Britanije, zvezo, ki ga bo podrla in kaznovala.

Churchillovim besedam je lahko verjeti. Ta potomec velikega vojskovodje Marlborougha in sin Amerikanke je s sabljo in peresom pregazil vse težave in muke vojaka. V prvi svetovni vojni si je nabral velikih zaslug, ker je pomagal pri izdelavi in uporabi tanka, ki je toliko pripomogel k zmagi.

Leta 1933 je Angležem govoril, naj se pripravljajo na boj za svojo pravico in naj skrbje za to, da bo njihova udarna sila enaka sili diktatur. Prerokoval je, da bo najslavnije strani angleške zgodovine najbrže šele treba napisati. Takrat je bila njegova beseda glas vpijočega v puščavi. Danes pa je vedno bolj verjetno, da bo on sam napisal

Advertisement for 'THE NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE' by GEORGE W. BARNWELL, Institute of Technology in England.

Advertisement for 'BE 100% WITH YOUR BUY WAR BONDS' featuring a circular logo with the number 10.

Zalosten prisr iz Comptegnaja, okupirana Francija, kjer delavci na postaji čakajo vlaka, ki je poln francoske voje ujetnike iz Nemčije, katere vtiška vlada zamenja za tri isurjene francoske delavce za vsakega izpuščenega vojaka.

Zanimiv nemški dokument

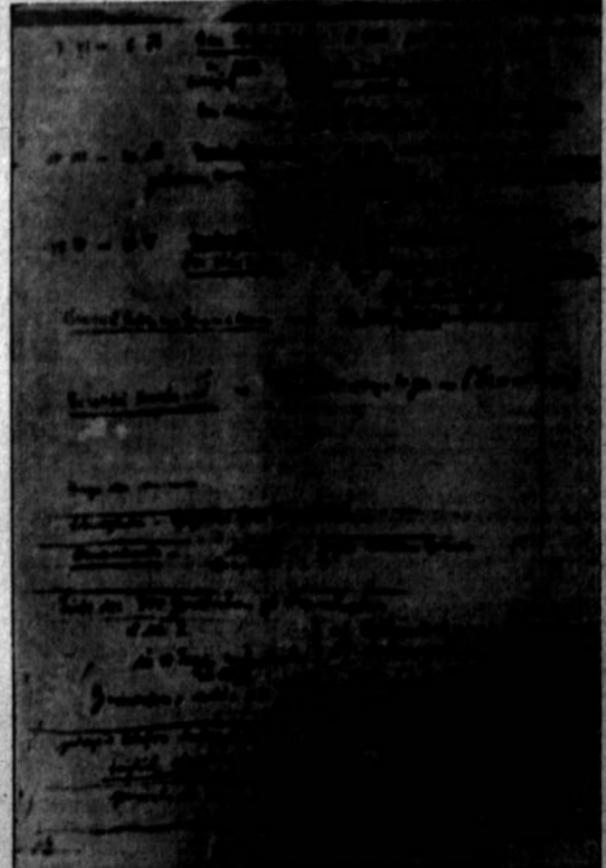
(Iz neuradnega vira.)
 Iz domovine sta dospela fotostatska posnetka dveh listov, oziroma strani iz nemškega zapisa, ki se tiče gestapovskega početja s slovenskim narodom. Sliki obeh listov prinašamo, obenem pa priobčujemo poizkus razlage, v kolikor je mogoče razbrati smisel iz dokumenta samega in iz poročil, ki smo jih med tem prejeli v večji ali manjši meri iz domovine.

Predvsem opozarjamo na nekatere reči. Iz domovine ni prišla z dokumentom vred nikakava razlaga. Vse, kar bomo rekli glede teh papirjev, je sad našega lastnega študija. Veljalo bo, kolikor bomo mogli dokazati.

Nekatere reči bodo ostale pri golem ugibanju. Drugače za enkrat ni mogoče.

Pisanje na obeh papirjih je v nemškem jeziku z izjemo ene same opazke, ki je v srbohrvaščini. Nemščina je videti dobra, pisava pa deloma tako slaba, da je nekaj vrst ali vsaj posameznih besed naravnost nečitljivih. Drugače so pa tako nerazločne, da se je bilo treba zatočiti k ugibanju. Vse kaže, da je bil zapisnik se-

savljen najkasneje maja meseca 1941. Po našem mnenju ga je sestavil neki gestapovec, ki je bil v "koli" in je poslušal navodila višjih nemških oblasti, kakor je treba postopati s Slovenci, potem, ko bosta Stajerska in Gorenjska dodobra zasedeni po Nemcih. Najbolj primerna se nam zdi ta razlaga. Rekli bi, da sta lista iztrgana iz "zvezka", kamor si je gestapovec zapisoval svoje "note" ali opazke.

Zdaj sledi prepis najprej v nemškem jeziku. Nekatere besede smo označili z vprašanjem, ker se ne upamo garantirati za popolno pravilnost. Kjer nismo mogli prečitati, stoji opazka: nečitljivo.

VSEBINA ZAPISKOV V NEMŠKEM JEZIKU

- 7.VI—5.VII. Gau Steiermark 5.000 pol(tič) belastete und Intellektuellen circa 300 Geistliche nach Kroatien— Extrazug (?) andere (?) nach Serbien
- Gau Kaernten—4.000 Intellektuelle—St. Veit nach Arandjelovac und die Intellektuellen von Vigaun nach St. Veit
- 10.VII—30.VIII Untersteiermark 25.000 nach (nečitljivo) Gendarme, Beamte nach Kroatien—ebensoviel Serben ausgewiesen aus Agrarer Lager Agrarer Lager
- 13.IX—31.X. UNTERSteiermark 65.000 Umsiedlerungslager in Reichenburg nach Kroatien(?) pol. belastete von St. Veit nach Serbien (nečit.) Geistliche nach Serbien ebensoviel Serben aus (nečit.) und 30.000 Serben nach Serbien
- (nečit. dve besedi)—Umsiedlerungslager—(Sammellager) Frage der (nečit.) Lebens (?)—Spezialamt fuer Lagerdienste Baurendienste (?) Kuehe—gegen (?) nečit.—nečit. Gau Kaernten 80.000 St. Veit (nečit.) Liste der 300 Geistlichen je ehrehr schreiben 5 zu 2
- a.) Weltgeistliche melden in 10 Tagen aufschreiben b.) Ordngestliche zu (nečit.) ab 18.VI. (Zumindesten) melde die Gefaehrlichsten (nečit.) (nečit.) Verbindungsoffizier— Tel. Nummer 85—34 teaglich um halb zwanzig anrufen 2.) personliche Verbindung ab
- Druga stran
- (Prvi dve vrsti morda čitljivi, pa je težko najti zvezo z ostalo vsebino)
- bis 10.VII. genaue Daten melden Name, Familienmitglieder der Gendarme ueberpruefen die Daten bezueglich politischer Taetigkeit Finanzer ebenso Zoll Polizei Eisenbahnbedienstete— a.) Arbeiter und Professionalle b.) niedere Angestellte

SLOVENSKA PRESTAVA IN RAZLAGA

Od 7. junija do 5. julija je treba preseliti iz Stajerske 5000 političnih osumljencev in intelektualcev. Med temi ima biti okoli 300 duhovnikov, ki naj bi se odpeljali s posebnim vlakom. Preseljeni imajo biti na Hrvaško. Drugi, torej lajki, pa imajo biti poslani v Srbijo.

V istem času je treba iz Koroske poslati v pregnanstvo 4000 intelektualcev iz St. Vida v Arandjelovac (pod Belgradom). Oni, ki so zaprti v Begunjah, se imajo preseliti v St. Vid.

Pripombe:—Pričujoči zapiski se skoraj dobesedno ujemajo s poročili, ki so nam med tem prihajala iz domovine.

Takoj prve dni po zasedbi je bilo več tisoč razumnikov aretiranih na Spodnjem Stajerskem in so bili dolgo zaprti v meljski vojašnici v Mariboru. Med njimi je bilo okoli 260 duhovnikov, med katere pa ni šteli onih, ki so bili zaprti v Celju. Skupaj jih je bilo res kakih 300 ali še celo več. Prve dni junija so one iz Maribora najprej za nekaj tednov prepeljali v Rajhenburg, kmalu za njimi (28. junija) še one iz Celja, potem pa v prvi polovici julija vse skupaj na Hrvaško. (Ni jih pa odpeljal poseben vlak, kakor je znano.)

Ostale razumnike so prepeljali iz Maribora naravnost v Srbijo, deloma iz postaje Slovenska Bistrica, deloma naravnost iz Maribora. V nekem poročilu iz Belgrada smo res čitali, da je mnogo Slovencev iz Stajerske naseljenih v Arandjelovcu in sosednjih vaseh ter okrajih.

Kar se tiče navodil za Korosko, moramo najprej vedeti, da je bila vsa Gorenjska prideljena Koroski in se zdaj imenuje "Gau Kaernten." Zopet se navodila ujemajo s poznejšimi dejstvi.

Na tisoče razumnikov so takoj aretirali in jih zaprti v prejšnji ženski kaznilnici v Begunjah (Vigaun). Od tam so morali najprej v St. Vid pri Ljubljani, v kolikor niso bili poslani naravnost tja (iz krajev okoli Vodice in Komende.) Ko so oni iz St. Vida odhajali na jug—največ v Srbijo—so dovažali nove v St. Vid iz Begunj. Duhovniki z Gorenjskega tu niso posebej imenovani, vemo pa iz poročil, da so z drugimi vred bili pregnani v Srbijo.

Od 10. julija do 30. avgusta. Za to dobo so tu navodila samo za "delo" na Stajerskem. Izseliti je treba 25.000 nadaljnjih Slovencev. Res vemo iz poročil, da so v juliju in avgustu dovažali v meljsko vojašnico tisoče in tisoče kmetov, delavcev in nižjih uradnikov, obrtnikov in tako dalje. Sobe in kleti so bile tako natrpane, da so vse navzkriž ležali moški in ženske, fantje in dekleta, otroci in dojenčki, zdravi in bolni. Odvažali so jih v Srbijo, v Bosno, v Liko, med tem so dovažali nove v Melje. Mnogo so jih izselili tudi iz ljubljske okoličnice, iz ptujске, iz celjske naravnost v tujino. Skupaj jih je bilo res po vsem videzu v tem času 25.000, kakor navaja gestapovski zapisnik.

Glede žandarjev in uradnikov je rečeno, da imajo biti poslani na Hrvaško v zagrebško taborišče. Glede tega nam je znana opazka v nekem poročilu, da je bilo na Hrvaškem sprva mnogo slovenskih uradnikov, ki so bili primorani služiti "neodvisni" v raznih pisarnah, ali pa stradati, da si v srcu odločni Jugoslovani. Pozneje so bili mnogi odpušteni in so prosičali po Zagrebu, oziroma se pridružili Mihajlovičevim četam.

Da so morali Srbi izprazniti zagrebško taborišče za Slovence, je tudi umevno. Saj so Srbe iz Hrvaške čimprej odpravili.

Od 15. septembra do 31. oktobra.—V tem času je treba po tem zapisniku izseliti iz Stajerske nadaljnjih 65.000 in sicer skozi Rajhenburški "Sammellager", za kar je v slovenskih poročilih točen izraz: zbiralno taborišče.

Tu imamo opraviti še z izseljevanjem brežiškega in kriškega okraja. Vse petično se ujema. Število je bilo res nekako toliko, saj sta oba okraja skupaj štela nekako 50.000 prebivalcev. Nemci si so pa v teh okrajih sicer nekatere pustili, če ravno ne veliko, zato so pa posegli deloma tudi v litijski in šmarški okraj. Vemo tudi iz mnogih poročil, da so morali ti siromaki večinoma skozi Rajhenburg, kjer je bilo takrat v samostanu taborišče, najprej pripravljeno "zbiralno taborišče." Le iz Kriškega so izseljeni odhajali naravnost na vlak.

(Dalje prihodnjik.)

Črtice o burji

Dr. Minko Dolenc (Nadaljevanje.)

Severne plasti, ako po njih burja še toliko brije, boš prej zasadi nego južne, na katerih je vročina uničila vso prst, in zato so južne plasti tudi bolj gole in bolj skalovite.

V zimskem času zemlja na severni strani, tudi pomrznje, da je ne more rušiti burja. Burja pa nahaša tudi seme iz daljnih krajev in ga največ posaja po severnih tleh. Še pred petdesetimi leti se je pisalo in tudi v Ljubljani javno predavalo, da burja povečuje Kras. Šele v novejšem času se čujejo tudi nasprotni glasovi, in tudi jaz trdim, da bi, ko bi pašo in sekanje brinja po kraških tleh ustavili, burja sama polagoma zaplodila in pogozdila Kras, kolikor ga je ravnega in proti severu obrnjenege.

Ne bom nadalje razmotrival te misli, saj ni moj namen, opisovati Kras in svojo vednost o njega pogozdovanju trositi med svet, toda kot zagovornik burje, za katerega sem se oglasil, sem se moral pobrinuti tudi za njene dobre lastnosti. Saj bom povedal tudi še dovolj hudega o njej.

S tem pa modrovanja ne more biti še konec, ker sem že o bljubil, da bom nastop burje skušal pojasniti tudi s fizikalnega stališča. Seveda storim to kot prav pohleven pripovedovalec in nikakor ne želim, da bi se učenjaki čezme usuli in mi očitali, da jim le vodo kalim in da bi najbolje pogočil da jim goem kar s poti.

Hitro me bo burja odnesla, le par vrstic bom napisal svojim dobrovoljnim čitateljem, ki me že poznajo in vedo, da se le prav na rahlo lotim učenjastva, potem pa hitro odletim nazaj med zadovoljstvo in zabavo.

IV.

Prosil bi kakega prijatelja, da vzame v roko toplomer, ko kuže dvajset stopinj pod ničlo, in se z menoj napoti po veliki cesti peš iz Ljubljane v Trst.

Na ljubljansko ravnino ne sme tičati megla, kajti potem ni burnega vremena. Ako je pa Ljubljana jasna, potem si bodi v svesti, da pri nas na Notranjem burja brije. Do Logatca se toplomer ne bo dosti izpreminjal, mogoče, da zleze še niše,

KRST

(Se nadaljuje.)

"Danés smo pa gorenjske poslušali! 'Po jezzeru bliz Triglav' ste nam po latinsko zakročili!' V zadregi je bil, na tihem je poizkušal in primerjal, pa je bilo res. Kdo pa bi si mislil, da se da zapeti na napet te gorenjske pesmi tudi 'Tantum ergo'? Agata se je smejala, da nikoli tega. To ji jako pristojna, če se smeje. Zobe ima lepe in bele, ustnice polne in rdeče, oči temne in velike, sploh — prav čedna je.

Zdaj spi, no, seveda spi. Ali pa tudi ne! Nemara se preklada po topli postelji, misli sem in misli tja, vse križem se ji plete in blodi po možganih in nezadovoljna je. Tiste besede, ki jih je dostavila, češ, da ona sploh nima moža, bodo najbrž pomenele to, da ni prav, ker sta tako vsak sam zase in ločena. Ona v sobi v postelji, on, mož, na hlevu v mrvi in mrazu. Tudi po katoliški veri ni tako prav. Celo pregrešno bi bilo, če bi človek omenil pri izpovedi. Kaj se hoče? Seveda so križi, povsod so križi, kje pa jih ni?!

Organist se je obrnil in pri tej priliki si je razgalil hrbet, da je bil očitno nejevoljen. Zazeblo ga je, kakor bi mu potegnili kedo z ledom po hrbtnici navzdol, vesa se je prestresel in takoj je sedel. "Ja," je zašepetal važno, "ja, ja, zdaj pa so že tisti časi pri kraju, ko se je spalo v mrvi pod streho. Če me vse moti, diši prav resnično po snegu!"

Godbenik je povohal in res je bil prepričan, da diši po snegu. Kaj bi zdaj ukrenil, je premišljal, ali bi ostal v mrazu na hlevu, ali bi bilo umešno, da bi se preselil med domače ljudi v hišo. Nocoj bi komu še lahko prebil, a jutri pa ostane prav gotovo kar na gorkem med štirimi stenami. No, nazadnje, če se preudari, mu pravzaprav tudi to noč ni treba prenašati zime in burje mraznice. In smešno je: on, ki ima prijetno stanovanje, on, ki je gospodar, ki redi ženo in otroke, pa se potika po svislih kakor kak pastir ali sumljiv popotnik. Pa še tole je, zakaj pa se je oženil, če je mislil ločen živeti, če je mislil o sebi, da bo spal kje v mrvi ali listju, Agata pa na toplen v prijetni izbi?!

Organist vstane, se zavije v plašč, odpre vrata na plano in pleza previdno po lojtri na tla. Spodaj se ogleda, strese se od zime, ker je noč prav res mrazna in meglena. Tema je kakor v rogu. V bližini cvili asopodov Sultan, oštrjevava okna se svetijo iz megle kakor dvoje motnih in neznanih kresnic.

Godbenik odpahe počasi vežna vrata, odpre sobna in vstopi pazno in ponižno.

"Kaj si ti?" vpraša Agata, ki vidno še ne spi, ampak ugiblje o tem in onem.

"Ha-a-a-a," se zdrzne organist in pomane roke. "Tak mraz je kakor strup. Ni, da bi bil človek zunaj. Ne prenese!"

"Prav je, da si prišel!" pravi ona prav žensko-prijazno. "Prehladil bi se, kaj pa bi bilo?!"

Mož stoji sredi sobe, gleda sem in gleda tja, prav kakor bi ne vedel, kako naj bi storil. "Kaj še ne spiš, Agata?" vpraša po molku skoro v zadregi.

"Saj vidiš, da čujem!" se odzove ona tudi negotovo, kakor bi drugo mislila in drugo govorila.

"Glej jo, no, glej jo!" se oglasi še on, potem pa je pri organistovih vse tiho. Otroci spe, oče in mati spita, življenje teče enakomerno dalje: dan za dnem, teden za tednom, mesec za mesecem.

Ko pa je leto dni v kraju, pridejo zopet na vrsto domači dogodki. Topot je hčerka in krstili jo bodo po materi za Agato.

MALI LJUDJE

MILAN PUGELJ

VRANE

Na hrastu, ki je stal ob robu gozda na drugi strani, je spietalo svoje gnezdo dvoje črnopoljskih vran, valilo mladice in jih izrežalo. soko v vrhu je stalo leto za letom gnezdo vrtam, kjer so se razrašale na tri strani tri palec močne veje in napravljale z debeloma je bilo na tistem mestu že ozko, široko okot. Poleti je varovalo gnezdo pred dežjem solnčnimi žarki gosto listje vršnih vej in v a pozimi je to odpadlo, gnezdo je zapadalo kdar je bil visok in težak, ga je čisto razraa kadar ni bila ostra zima in so bili za neznamni, takrat je dočakalo nove pomladi. mrazi, prevelika močevina in vedna vlaga ga poškodovali vedno toliko, da ga je dvoje gnezdečih poljskih vran razključevala in splo novega iz svežih prožnih vejic in suhih travic in si napravila tako po svojem ok svoje domače ognjišče.

Samica je bila nekoliko manjša od samca, molko temne barve je bila, ki ni prehal nobeno lepšo in svetlejšo. Oči je imela črnsive, neprijazne, nikomur zaupajoče in plajkljun črn in dolg in zgornji del na koncu nekoliko prikrivljen nad spodnjim delom, njenege so bile svetločrne in kakor pokrite z luk in na levi ji je manjkala na nazaj obrnjeprstu črni krepelj. Izgubila ga je bila nepred leti v silno hudi zimi.

Zapletla se je bila v zanke, nastavljenegrmovjem in obsute s hrano, prišel je grdo in kuštrav fant, razmotaval jo, a jo pri tem ko neprevidno držal, da mu je izpolnila iz V istem hipu je zagrabil po njej, ujel jo be krepelj na levi nogi in ji ga odlomil. Okrat je bila brez njega, a zanke je poznal zato se jim ni nikoli več bližala. In ljudi bala od takrat še bolj. Če je obstal človek di pota in gledal morda od daleč na njivo, je sedela, se je dvignila nemudoma od tal ko v zrak in odletela v daljo, odkoder ni več videti človeka. Tudi pozimi, ko je vialakota, se ni nikoli bližala vasi. Njen drugmec, je šel, najedel se je tam sam in tudi je prinesel.

In kadar je letel v mrazu in snegu na pot, je vselej prejel nekako nemirno in nervopoletavala krog njega, kakor bi se bala. Sedala je na njegovo desno in levo, poravala s kljunom njegovo perje v perutih, pono v repu, prav kakor bi se hotela uverim mu bo mogoče uteči morda preteči nevarno In ko je odletel, je sedela kje na najvišjem vesu ob robu gozda in gledala za njim. Iko je čepela dolgo, strmela enakomerno s jimi nezaupljivimi in plašnimi očmi proti da bi še videla samca, kako leti s hrano v nu proti njej. In spoznala je je vselej velike daljave. Po letu ga je poznala, pohanju peruti, pozdravila ga je z veselimi njem, zatrepala enkrat, dvakrat veselo s smi krih in mu jadrno letela naproti.

Samca je bil večji od nje, oči je imel temše in svetle, njegovo perje se je spreminjalsvetlomodro kovinsko barvo. Njegov kljubil čisto raven, noge črne in nepoškodovan krila dolga in močna. V pogledu njegovih je odseval nekaj drznega, prešernega, zloga in nagajivega obenem. Njega še ni ulovil, on je hodil pozimi varno med zank in pobral počasi, brez nevarnosti vso hrLjudi se ni bal. Dokler ni prišel človek v blizu do njega, da bi ga lahko dosegel s pa ni odletel. Če je bil ob taki priliki na njiviskal nemoteno hrane, če je bil v jeseni v ruzi, je obiral popolnoma brezbržno svoj st (Dalje prihodnjik.)

jel se bo pa dvigati, kakor hitro prideva vrh planinskih rid, kjer bo naju že burja/pozdravila.

Hitela bova proti Postojni, kjer bo naju jelo zebsti in namu bo od vedno huje burje zima lezla zmerom bolj pod obleko in do kože. In predno stopiva v Postojni v kako gostoljubno gostilno, pogledava še enkrat na toplomer in se prepričava, da se je dvignil že do deset stopinj.

Prijatelj, ki tega še ni skušal, me debelo gleda, in ko sedeava v gostilni za mizo, me takoj vpraša, kaj to pomeni, ko ga vendar mraz pri dvajsetih stopinjah ni tako poškal, kakor odkar sva stopila na burna tla.

Jaz ga pomirim in mu velim, da naj brzda svojo radovednost do konca najine poti. Ko sva se radostno okrepčala, kreneva naprej proti Krasu. Joj, kako burja raste in kako pritiska mraz! Do postojnjakega mostu kar tečeva in potem zopet bolj polagoma korakava do Razdrtega, tam pa zopet ne kaže kakor zadnjih deset minut poteci v vas. Ko tam pogledava zopet na toplomer — o čuda! zopet se je dvignil za dve stopinji. Tukaj se dobro okrepčava in prenočiva. Jaz, ki sem temu vajen, spim kot polh, prijatelj mi pa zjutraj pove, da ni trdno spal, da ga je vedno bobnenje in udrihanje po oknih dramilo in da me je hotel parkrat prebuditi ih me vprašati, ali nama ne preti kaka nevarnost.

Zgodaj se odpraviva in ni nam treba priganjati, da hitro pojdiva, kajti mraz je nama naenkrat do kože in burja naju poganja, da sva do malega za pol ure v Senožečah. Hitiva naprej in komaj sva deset minut iz trga, pa jame burja tako razasajati in mrzliota tako sili v človeka, da me prijatelj, ki se je zaveril, da tudi on ne odneha, dokler jaz ne, kaj začne plašljivo pogledovati in z očmi povpraševati, ali bova v resnici naprej siliila v grozno puščavo in v zmerom večjo burjo in huji mraz.

Meni ni mogoče govoriti in sotrpnu pripovedovati, da sva sedaj na Skrljevcah in da prideva, ko jih prestaneva, na Gabrk, o katerem piše že Valvasor, da se vsak obrne, kdor ni burji na tem kraju vajen, ker ga je strah, da mu sapa ne popiha duše iz telesa.

Srečno sva premagala tudi Gabrk, in ko prideva do Bajte, pogledava na toplomer in prijatelj kar ostrmi: zopet se je dvignil za par stopinj.

Od Storij naprej do Sežane nama je tudi hitra pot, kajti o grela se nisva prav nič in burja se je nama v hrbet tako zaga-

njala, da sva šla, kakor bi in kreljuti razprostrte.

Po kratkem oddihljaju neneva proti Opčinam in mojatelj pričakuje že težko, da de za rob in mimo piramide, tam bo pa v zavetju. Oj, se je motil! Prav do mesta ju spremlja burja, in ko pridna trg pred veliko vojašnicmorava kar zavrniti se za iz izpodnese.

Kar vidiva ljudi po ulicah, hitijo, kolikor morejo napo. Vsak tiče roke v žepih, ako ni treba držati klobuka, in v se vidi bolj premaržen nego dje v Ljubljani, ki so hodilizraku dvajsetih stopinj pod lo, dasi v Trstu našemu tomeru primanjkuje le še d stopinj do ničle.

Kajpada greva s prijateljem v dobro gostilno, in ko se neliko okrepčava, se takoj pokoz njegovim radovednim pogled in mu jamem razkladati sv fizikalno bistroumstvi.

(Dalje prihodnjik.)

